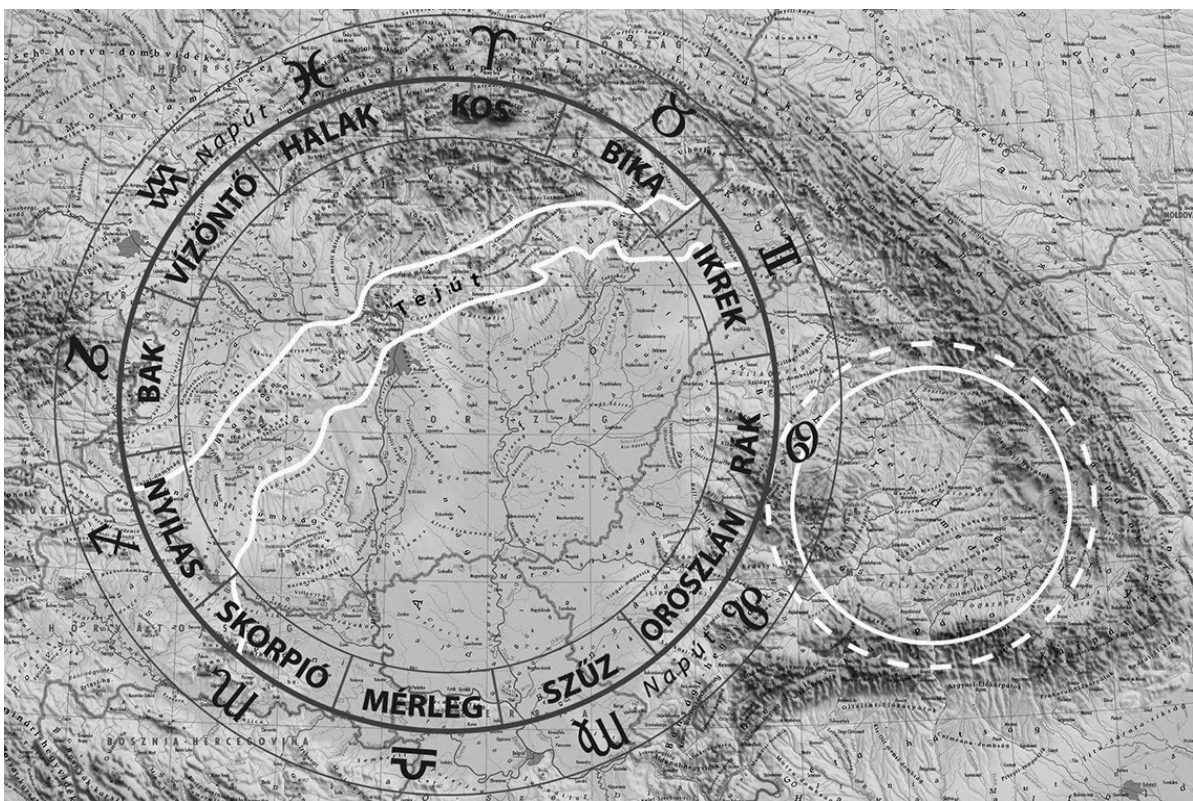

Scheffer Miklós

A KÁRPÁT-MEDENCE ÉS A CSILLAGOS ÉG PÁRHUZAMAI

Közismert az a tény, hogy a történelmi Magyarország határait – más országokkal ellentétben – nem hatalmi önkény, vagy politikai paktumok, hanem a Természet alkotó keze, vagy szakrális földrajzi szemlélettel nézve, valamely szent rendező elv szülte. Nincs több, vagy legalábbis igen ritka az a fajta természetesen zárt földrajzi egység, mely ilyen egyértelmű határokkal lenne körülölelve.

Ha jobban szemügyre vesszük a Kárpátok gyűrűjét, azt is észrevesszük, hogy a hegyvonulatokra kettős körendszer írható. A nagyobb kör többek közt az északi, Erdős Kárpátok, a Keleti Beszkidek, Biharerdő hegyei, a Bánság, Szlavónia és az Alpokalja területén fut keresztül. A kisebb kör önálló ugyan, de a naggyal szerves egységet alkotva az Erdélyi-medencét veszi körbe.

E körök többek, mint egyszerű szerkesztési vonalak, de hogy mit jelölnek, azt egy másik földrajzi jelenségen keresztül érthetjük meg könnyen.

Van ugyanis a Kárpát-medencében egy szintén jól szembeötlő hegyvonulat, ami első ránézésre zavarónak tűnik a két kör harmóniájában. Ez a Dunántúli- és az Északi-középhegység. Hosszan elnyúló sávjuk a határhegyek által körülvelt belső, sík és dimbes-dombos vidék egységét látszik megtörni. Lehet-e ebből bármilyen következtetést levonni? Természetesen igen.

Ha a földről tekintetünket az égre irányítjuk, ugyanilyen sávot észlelhetünk az égbolt kupolá-

ján, a Tejutat. A Tejúthoz hozzárendelve a csillagos ég másik lényeges rendszerét, a nappálya, vagyis az Ekliptika körét, mely az állatövi csillagképek sorát jelöli, ugyanolyan kört és rajta átvonuló sávot kapunk, mint amit a Kárpát-medence domborzati térképén láthatunk. Ha a csillagtérképet rávetítjük a Kárpát-medence térképére, kiderül, hogy majdnem tökéletes a formai azonosság. A Zodiákus köre a Kárpátok hegyein és a Délvidéken fut keresztül, a Tejút pedig a Dunántúli- és az Északi-középhegységet fedi le. Fontos megjegyezni, hogy a megfeleltetés nem önkényes. Mivel a Tejút nem felezi az Ekliptika kö-

rét, hanem egy kisebb és nagyobb részre osztja, ez eleve meghatározza, milyen módon helyezhetjük rá a hegyekre, mert a középhegységek sem két egyenlő részre osztják a Kárpát-medence területét.

Ám nemcsak formai, hanem tartalmi hasonlóságokkal is szembesülhetünk. A nagy tájegységek földrajzi neveit vizsgálva meglepően sok következetességet, párhuzamot találunk a csillagképekkel.

A Tejút sávja két helyen metszi a Nap útját. A Bika és Ikrek között, velük átellenben a Skorpió és a Nyilas között. A Tejút csillagképei az Ekliptika körén belül: Pajzs, Sas, Nyíl, Kis róka, Hattyú, Gyík, Cepheus, Cassiopeia, Perseus, Szekeres. Ezek közül nem mindegyik ősi eredetű, a Pajzs, a Gyík és a Kis róka *Johannes Hevelius* XVII. századi csillagász alkotása. Ezért elemzésünkben nem szerepeltetjük őket, de érdekességképpen a Kis rókát megemlíjük, mivel az újszerűsége ellenére jól illeszthető az Északi-középhegység rendszerébe.

A módszertanról: az alapvető szabály az, hogy nagyobb tájegységek, folyók neveit vesszük csak alapul és nem bocsátkozunk részletekbe menően, a helyi dülőnevek, városok, falvak elemzésébe, mert azok a nagy rendszerbe ágyazott alrendszerek tartozékai. Annak ellenére is szabályként vesszük ezt alapul, hogy tudjuk, sok esetben egy apróbb település, vagy tájegység adott nevet nagyobb földrajzi területnek, de lehet, hogy éppen fordítva történt.

Akár elismerik a szakemberek, akár nem, a földrajzi etimológia kínálta névmagyarozatok és történetük korántsem olyan egyértelmű és biztos, mint ahogy ők állítják. Így elég játékterünk lehet, hogy szabadabb gondolati – nyelvi – történelmi keretek közt mozogva, adott esetben új megvilágításba helyezzük egy-egy földrajzi név múltját, jelentését.

Lássuk a megfeleltetéseket!

A TEJÚT

A Bakonyt a Sas csillagkép fedi le.

A Bakony névben nem nehéz felismerni a bak szót. Láthatjuk, hogy a Kárpát-medence köré vont Zodiákusban a Bakony mellett éppen a Bak

állatövi csillagkép található. Az egyik megfelelés ebből a szomszédságból adódik.

A Sas csillagkép egészen közel van a Tejút, azaz a galaxisunk központi magjához, amit szimbolikusan a teremtő isteni energiák forrásának foghatunk fel. A sasról azt tartották, hogy képes a Napba (a teremtő fénybe, isteni titkokba) nézni, úgy hogy ne vakuljon meg. Hogy ne maradjon VAKON – p, b, f, v hangkategóriában kicserélhető a V: VAKON = BAKON.

Másrészt a sasról Szent János evangélista juthat eszünkbe, hiszen e királyi madár az ő attribútuma. Szent János ünnepe december 27-én, a Bak havában található. Ezért ül a Sas a Bakon.

A Vérteshez a Nyíl csillagkép tartozik.

Ennek magyarázatát a Képes Krónikában találjuk. III. Henrik német-római császár 1051-ben betört Magyarországra. I. András ügyes taktikával és hadicsellel elvágta szárazföldi hadait a Dunán érkező utánpótlásától, miközben a hegyekben állandóan zaklatta, támadta seregét. A krónika így fogalmaz:

„A császár pedig csalódott reménységében, hogy a hajókról kap segítséget, és halálos éhínségre jutott. Nyomorúságos ínség sanyargatta mind egész seregét a lovakkal és málhásállatokkal együtt. Ezenfelül a magyarok és a besenyők éjszakaról éjszakára kegyetlenül zaklatták, mérgezett nyilakkal öldösték őket...”

Végül András térdre kényszerítette a császárt. Megkötötték a békét és a király élelemmel látta el az éhező sereget. A meggyötört katonaság örömmel vállalta a visszavonulást, miközben még hadifelszerelésüket is elhajigálták. Az erdőben hagyott vértek és fegyverek miatt maradt meg a hegységen a Vértes név – tudósít a Képes Krónika. Hogy tényleg a történelmi eseményből következett a név, vagy csak utólagos magyarázatkeresés egy ősbibb név eredetére, nem tudjuk. Az viszont látható, hogy a haditett kulcsa a nyilazás volt. Így nyer értelmet a Nyíl csillagkép és a Vértes hegy kapcsolata.

A Pilisre a Hattyú csillagkép esik.

Ehhez még hozzá kell vennünk a Gerecsét, de nemcsak azért, mert a Hattyú a területére is elnyúlik. A csillagképet már az ősidőkben is valamilyen madárnak tartották, csak a Krisztus előtti

II. században, Hipparkhosznál jelenik meg a Hattyú név.

A Gerecsét pedig a neve miatt kell idetartozónak tekintenünk, ugyanis a magyar sólyomfajta, a kerecsen nevéből származtatják. Így érthető a csillagképhez tartozás, hiszen szintén madárral van dolgunk, és láttuk, hogy kezdetben nem mint hattyú, hanem általános értelmében, mint madár szerepelt a csillagok együttese.

Hogyan magyarázzuk a Pilishez való kötődést? A választ a Pilis szakralitásában kell keresnünk. A www.koronaespilis.uw.hu honlapon hosszú elemzésben mutattuk be a Pilis naptárköri rendszerét, mely a hétköznapi, földrajzi mivoltából magasabb, spirituális szintekre emeli, és közvetlen kapcsolatba hozza a magyar Szent Koronával. Itt született meg a pálos rend, több kolostor is őrzi emléküket. Itt időztek és vadásztak királyaink, a hegység peremén királyi központokat hoztak létre, például Visegrádot, ahol Károly Róbert korától kezdve a mohácsi vészig a Koronát is őrizték.

A Pilishez több, a fehérséggel kapcsolatos fogalom is rendelhető: Fehéregyháza, újabb alternatív kutatások szerint Fehérvár, valamint a pálosok, akiket fehér barátoknak neveztek. Mivel a hattyú is fehér színű, az első kapcsolatot meg is találtuk.

Hoppál – Jankovics – Nagy – Szemadám Jelképtár című könyvükben leírják, hogy a hattyú sok nép körében tabunak számító szent állat volt, lélekmadárnak, túlvilági madárnak tartották. A magány, a bölcsesség, a jóstehetség, a tisztaság, a halál és az újjászületés szimbóluma. A magányról rögtön a pálos remetékre gondolhatunk, de a többi fogalom is társítható a tiszta, vezeklő életet élő szerzetesekhez, kik haláluk után Isten Országában születtek újjá.

A bölcsesség viszont más irányba is elvezet minket. A pilis szó jelentése és eredete a mai napig nem tisztázott pontosan. A hivatalosnak tekinthető magyarázat a szláv jövevényszavak körébe utalja, 'kopasz' jelentéssel. Azonban Bakay Kornél *A titokzatosnak vélt Pilis kutatásának fő kérdései* című tanulmányában megemlíti, hogy a név származhat a türk bilis (tudás, bölcsesség) szóból is. Íme egy újabb kapcsolat a hattyúval, mint a bölcsesség szimbólumával.

A pálosokhoz visszatérve meg kell említeni, hogy a magyar néphagyomány a csillagképet Ke-

resztnek, Körösztnek, vagy Katolikus keresztnek hívta. Ez pedig felidézi a pálosok első, Szent Kereszt tiszteletére alapított kolostorát a Pilisben.

A Börzsönnyel a Kis Róka csillagképet lehet összevetni.

Mint említettük, a Kis róka újabb keletű, de kapcsolata a Börzsönnyel annyira egyszerű, hogy fontosnak tartjuk bemutatni. Nem másról van szó, mint arról, hogy a Börzsöny név a vörös szó egy archaikusabb változatából, a verzensenyből származik (a vér szóból képezve). Ez teremt alapot arra, hogy a hegységet a köztudottan vörös szőrű négy-lábúhoz társítsuk.

A Mátra és a Bükk, a Cassiopeia és Cepheus megfelelője

A Börzsöny után a földrajzi egységek sorrendje a következő: Cserhát, Mátra, Bükk, Cserehát dombvidéke. A Tejút idetartozó területén viszont csak két csillagképet találunk, a Cepheust és a Cassiopeiát (ha nem számítjuk a XVII. században keletkezett Gyíkot). A Cassiopeia a Bükk hegységet fedi le, a Cepheus a Mátrát. A két csillagkép egy királyi házaspárt takar, Cepheus etióp uralkodót és feleségét, kiknek lánya Androméda volt. Személyük itt a férfi és a női minőség megfelelője, anyja és apa.

A Mátra névben a mater (anya) szó rejtőzik, a Bükkről pedig a bakra asszociálhatunk, szintén nemekre utaló fogalmakat kapunk. Nyilvánvaló, hogy a Cassiopeiának csak a Mátra felelhet meg, ezt erősíti a csillagkép alakja is. A latin M-re és a rovás M-jére egyaránt hasonlít.

Ám a hegyek és a csillagképek sorrendje pont fordított. Hogyan tudnánk helyretenni a rendet? A megoldás a párosukat közrefogó két, majdnem teljesen azonos nevű földrajzi terület értelmezésében rejlik. Cserhát és Cserehát egyaránt a „csere” szót sugallja. Magyarul, hogy az egyezés helyreálljon, meg kell cserélni a sorrendjüket. Tehát a két tájegység neve úgymond útmutató, magyarázó szerepet tölt be az összefüggések sorában.

A Zemplén felett a Perseust találjuk

Ahogy a Tejút másik végén a Bakony neve egy szomszédos állatövi csillagképre utal, úgy a Zemplén kapcsán is ez a helyzet. Nevét a hivatalos etimológiai magyarázat a szláv zem, zeml =

CSILLAGTÉRKÉP

föld szóból származtatja. A vele szomszédos Zodiákus csillagkép, a Bika pedig köztudottan földjegy.

Más megközelítéssel, a hegység nevét két tagra bontva egy fogalompárost kapunk: sem+plen megfeleltethető a latin semi = fél (valaminek a fele) és a plena = teljes, egész szavaknak, amit a „teljesség fele” értelemben foghatunk fel. Hogyan hozhatjuk párhuzamba a Perseus-szal?

Perseus, Danae királynő és Zeusz fia. Félisten, mivel anyja földi halandó, apja isten. Nevében felismerhető atyja, Zeusz neve, amely eredetét tekintve rokon a latin deus-szal, és az ősi *deivos* = isten szóból ered. Egyszerű logikával, ha az isten a teljesség, egy félisten csak a teljesség fele. Így már megfelelő párhuzamot találunk a hegység neve és a csillagkép között. Ha a félisten nevének első tagját a per-t, mint a matematikai osztás szavát értjük, szintén az istenség felosztásához jutunk.

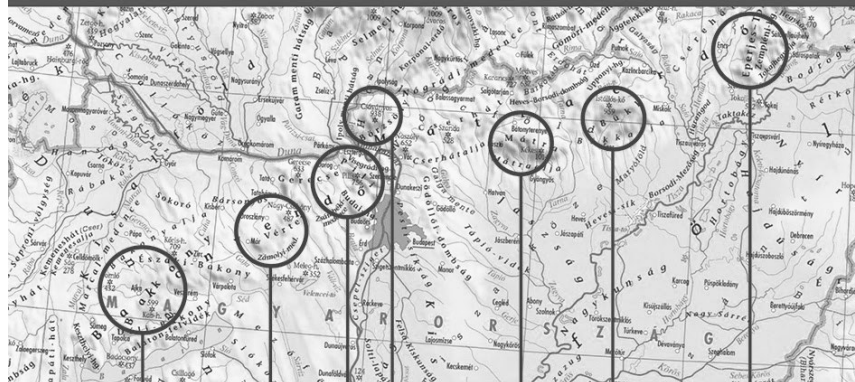
Az Auriga (Kocsihajtó) a Felső-Tisza és a Hortobágy vidékére esik.

Ez már nem az Északi-középhegység területe, mégis röviden érdemes vele foglalkozni. A csillagkép eredetére több mitológiai történet is kínál magyarázatot.

Vagy Erikthonioszt látták benne, aki bevezette a *négylóvas kocsihajtást* Athénban, vagy Mürtioszt, Oinomaiosz király, a lovak nagy kedvelőjének *kocsihajtóját*. A király lányát, Hippodameiának hívták (névének jelentése „lőszelídítő”). Oinomaiosz csak egy kocsiverseny győztesének volt hajlandó feleségül adni gyermekét, viszont saját lovait Árészthől kapta, így azok legyőzhetetlenek voltak. Sok kérő bukása után Pelopsz is versenybe szállt, aki ugyan Poszeidóntól kapott csodálatos paripákat és arany kocsit, de csak Mürtiosszal összejátszva, csellel tudott győzni.

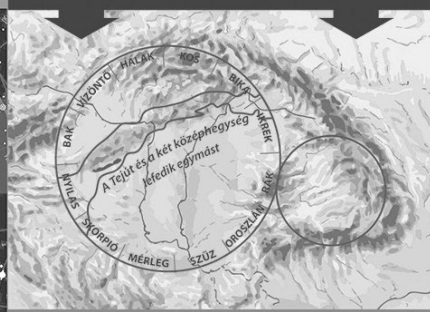
Bármelyik variációt is vesszük alapul, a *lovaké Iesz a főszerep*. És Magyarország e tájáról mi más juthat eszünkbe, mint a lovak, a ménesek, a legendás hortobágyi csikósok, lovas betyárok?

A KÁRPÁT-MEDENCE ÉS A CSILLAGOS ÉG PÁRHUZAMAI

Ha a Zodiákusnak, azaz a Nap útjának körét a Kárpát-medence határhegyeire vetítjük, a Tejút sávja illeszkedni fog a Dunántúli- és az Északi-középhegységre. A csillagképek nevei párhuzamba hozhatók az érintett hegységek neveivel.

BAKONY Sas csillagkép	VÉRTES Nyíl csillagkép	PILIS Hattyú	BÖRZSÖNY Róka csillagkép	MÁTRA Cassiopeia	BÜKK Cepheus	ZEMPLÉN Perseus
--------------------------	---------------------------	-----------------	-----------------------------	---------------------	-----------------	--------------------

Grafika, szöveg: Szent Tér Szent Idő
www.szentterszentido.blogspot.hu

Végigjártuk a Tejút és a Dunántúli-, Északi-középhegység sávját. Most fordítsuk figyelmünket a Kárpátok gyűrűjére vetített Zodiákusra, mely szintén következetes megfeleléseket mutat.

Mint már említettük a Zodiákus rávetítése a Kárpát-medencére csak egyféleképpen történhet, nincs módunk variációkat kipróbálni, mert a két középhegység, mint a Tejút sávjának földi megfelelője eldönti az állatöv helyzetét is. Olyan ez, mint egy kulcs, amit csak egyetlen módon tudunk a zárba helyezni. Végeredményül megkapjuk tehát az északi, Erdős Kárpátok, a Keleti Beszkidek, Biharerdő hegyei, a Bánság, Szlavónia, és az Alpokalja területén keresztülfutó Napút-kört.

Ezek ismertetésére most csak a teljesség igénye nélkül, vázlatos formában vállalkozunk, mivel a terület óriási, a rengeteg földrajzi név nyújtotta adat elemzése több időt vesz igénybe.

AZ ÁLLATÖV

A Bika

A Zemplén tájékán maradvá láttuk, hogy ide esik a Bika csillagkép, amire már maga a hegység neve is utal. A Bika kapcsán pedig azt figyelhetjük meg, hogy a vele szomszédos Orion, a vadász, (nálunk Nimród) a Vereckei-hágó felett látható, ahol többek között Árpád magyarjai is átkeltek a Kárpát-medencébe való hazatérés, az úgynevezett „honfoglalás” alkalmával. De az út nagyon ősi, minden keletről beáramló rokon és nem rokon nép ezt használta. Nimród őrködik tehát a Vereckei-hágó felett!

Kürülbélül Kr.e 4300 és 2200 között a Bika csillagkép adott otthont a tavaszi napéjegylenőségnek, ezért felfoghatjuk a mindenkor kezdetek szimbólumának ugyanúgy, ahogy a Kárpátok ezen területe is az új kezdeteket jelentette, a hun, avar, magyar népek életében.

Az Oroszlán

Közismert királyi jelkép, egyik csillaga a Regulus, királykát jelent. A csillagkép az Alföldet az Erdélyi medencétől elválasztó Biharerdő hegységeire esik. Itt találjuk mindjárt a Királyerdő nevet, ezt nem is kell nagyon magyarázni. A Béli-hegység nevében a „fehér” szó rejtőzik (Nemcsak azért mert a szláv nyelvekben így hangzik a szín neve), de ennek részletezésére most nincs mód. A

„fehér” jelentést erősíti a hegy lábánál folyó Fehér-Körös. A fehér szín az isteni fényt, a tökéletességet jelöli, régen csak a fejedelem járhatott fehér lovon, lakhatott fehér sátorban, hordhatott fehér süveget.

A Skorpió

A csillagkép a Szlavónia területén fekvő Verőcei-síkra esik. Itt már újra a Tejút vonulatánál találjuk magunkat. Mit jelenthet a Verőce név? Közkeletűen a szláv nyelvből eredeztetik, s mert e vidék Szlavónia része, ez kézenfekvőnek is tűnik. (Persze mi is elutasítjuk a minden áron szláv nyelvekből való levezetést.) Jelentése: kapu, ajtó. A név nagyon találó, hiszen a Tejút itt egy hasadékot rejt, a Skorpió farka be is nyúlik a hasadékba. Másrészt, az ősi hiedelem szerint a Tejút és a Nappálya keresztveződésében, égi kapun mennek át a lelkek a földi létsíkról a magasabb szférákba. A név tehát jól illusztrálja ezt.

Ezenkívül itt látjuk a Bilo-hegységet. Ismét a fehér színre kell figyelnünk, ami jelzi a Tejútrendszer központját, mint a fehér égi sáv legfényesebb részét.

A Nyilas

Ezen a részen a Vasi-hegyhát és az Őrség nevek kapcsolhatók a csillagképhez. Közismert, hogy a mundán asztrológia szerint a magyarság a Nyilas csillagképhez tartozik. Jelen összefüggések szerint tehát nyugati végeinken a Nyilas csillagkép őrködik. A „vasi” név pedig utalhat arra a vaskapura, ami az ősi hiedelmek szerint a Tejút hasadékának, a túlvilágnak bejáratát zárja.

A Vízöntő

A Zodiákus szerint való felosztás alapján a csillagkép azon terület felett áll, ahol a Duna belép a Kárpát-medencébe. Ez is jelzi a rendszer következetességét, egy nagy folyónak természetesen a Vízöntő kapujában kell átfolynia.

A Halak és a Kos

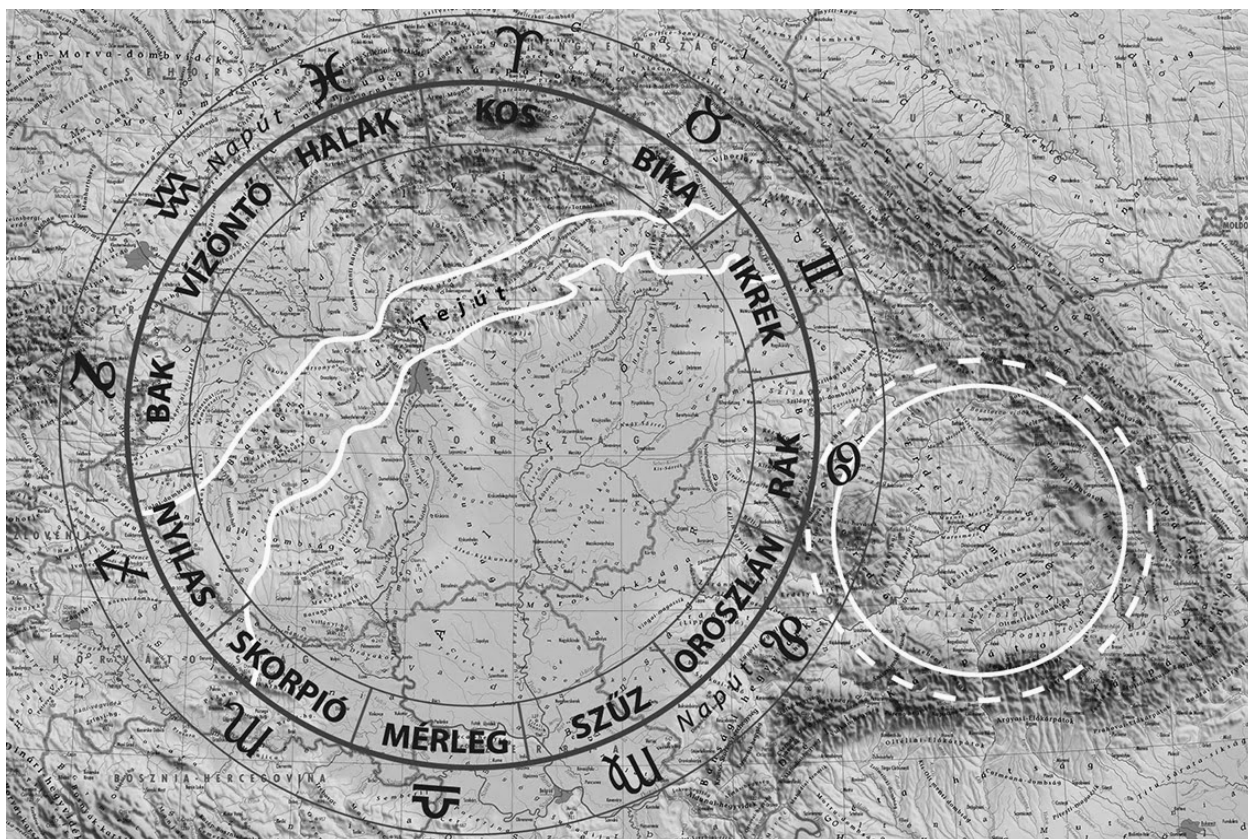
A Kárpátok ezen részén két hegység, az Árvai Magura és a Szepesi Magura hozható kapcsolatba a csillagképekkel. Mind a hal mind a kos krisztusi szimbólum. Előbbi az őskeresztények görög mozaikszava, az ICHTHÜSZ (hal) Jézus Krisztosz Theú Hüiós Szótér, azaz Jézus Krisztus Isten fia megváltó rejtett jelentést hordozza. Utóbbit, a kost

CSILLAGTÉRKÉP

Isten bárányaként, mint az Atya áldozataként érthetjük. A Mag Ura sem lehet más, mint Jézus, hiszen saját magáról, mint a földben elhaló, de szárba szökkenve sokszoros termést hozó búzagról beszélt.

Emellett a hagyományos Zodiákus-rendszerben a Halak és a Kos március, április a tavaszi hónapok időszaka, a hosszú tél után ekkor indul újra a földben szunnyadó élet.

Végül vizsgáljuk meg azon folyók neveit, amelyeken keresztül vonul a Zodiákus. Látható, hogy rendre a körösségre, a kör fogalmára utaló szavakkal találkozunk. A KÖR szó mássalhangzózóváza a K-R. Ennek különböző variációi, KeR – KaR – KöR – KRa – GaR – CiR alakban fordulnak elő a folyók neveiben, jelezve a Kárpát-medence köré írható gigantikus kört. És az első és legalapvetőbb földrajzi név a Kárpátok szintén ezt támasztja alá.

Szólni kell még arról is, hogy egy adott földrajzi terület összevetése az égbolt csillagképeivel nem mai divatos ezoterikus hóbort szüleménye. Már az ókorban és főleg Mezopotámiában különös jelentőséget tulajdonítottak e párhuzamoknak. Franz bolt és Carl Bezold 1917-ben megjelent *Csillaghit és csillagfejtés* című könyvükben arról tudósítanak, hogy már az óbabiloni időkben csillagképeket feleltettek meg a közel-kelet egyes földrajzi tartományainak. Sőt Babilon városának elrendezése is az égi szimbolikát tükrözi.

Később Manilius (Kr. e. 50 - Kr. u. 23) Ptolemaiosz (85/90 k. - 168 k.) is hasonló szellemben hozza kapcsolatba a csillagképeket földrajzi egységekkel. A tudománynak már az ókorban az asztrogeográfia nevet adták.

Végül visszatérve hazánkhoz fontosnak tartom megjegyezni, hogy a magyarországi pálos kolostorok legtöbbször a Dunántúli- és az Északi-középhegységben létesült. Ez azért érdekes, mert más szerzetesrendnél nem tapasztalunk ilyen földrajzi tudatosságot. Bár lehetne olyan prózai magyarázattal szolgálni, hogy a hegyek csendes magányát keresték, és ez a két hegységben adott volt, mégis rajtuk kívül éppen elég hasonló vidék található a Kárpát-medencében, ahol csak elvétve találunk kolostort. Vajon összefüggésbe hozható ez a Tejút párhuzammal? Valamilyen módon Tejút erőket, azaz a teremtő Isten erőit működtették, vagy szolgálták remeteközösségeikben?

E néhány példa remélem jól szemlélteti a Kárpátok gyűrűje és a rávetített Zodiákus-kör

kapcsolatát. Természetesen nem várhatjuk el, hogy minden egyes földrajzi név ezt a logikát kövesse, bár lehetséges, hogy további vizsgálatok

bővíteni fogják az összefüggéseket. A terület nagy, az adat rengeteg.

A Kárpát-haza kivételes ország. Határait nem hatalmi önkény, hanem Isten vonta meg a természet rendje által. Egyre több és több adat, bizonyíték, felfedezés, történelmi forrás támasztja alá, hogy ahol élünk szent föld, különleges adottságú és küldetésű hely. Megszenteltségének jele,

ahogy a bemutatott példák is mutatják, hogy földrajzi formáiban és neveiben az eget idézi. Egy kis költői túlzással úgy is fogalmazhatunk, hogy itt száll az Ég a Földre.

FELHASZNALT IRODALOM

Franz Boll - Carl Bezold: *Csillaghit és csillagfejtés*, Helikon kiadó 1987.

Josef Klepešta - Antonín Růžička: *Csillagképek atlasza*, Gondolat kiadó 1978.

Teres Ágoston: *Biblia és asztronómia*, Springer Hungarica 1994.

Robert Graves: *Görög mítoszok*, Európa könyvkiadó, 1970.

Hoppál Mihály - Jankovics Marcell - Nagy András - Szemadám György: *Jelképtár*. Helikon kiadó 1997.

Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára

Képes Krónika - Millenniumi Magyar Történelem, Osiris Kiadó 2004.

Bakay Kornél: *A titokzatosnak vélt Pilis kutatásának fő kérdései*
(<http://www.kincseslada.hu/pilis/content.php?article.106>)